

Eén met de Dingen

Bert Bakker

Eén met de dingen

Verhalen

Omslagbeeld: Jan Bert de Jong

ISBN: 9789491080395

Copyright © 2011 Bert Bakker

Inhoud

Ten geleide

Eerste deel: Gods zegen rust op deze akkers

- Warme stront 7
- Opgegeven in West 12
- Een goede vangst 17
- Vergezicht 22
- Het gaat gebeuren 28
- Een remake 33
- Stemmingen 38
- De overval 44
- Een goed gesprek 49
- Eén met de dingen 54
- Met de brommer op bedevaart 57
- Een mooi optreden 63
- Het vijfde deel 68
- Van goede komaf 74

Tweede deel

- En ik keek 'em recht in het linker oog 82
- Leed uit alle windstreken 85

Derde deel

- Reisgenoten 93
- Een scheepshut 95
- Een sublieme ervaring 101
- Dikke Doekoes 107
- De oude plataan 113
- Een koekje van eigen deeg 117
- Je moet geen kritiek hebben 121
- Het meisje met de accordeon 128
- Alles is tevergeefs 130
- Het horloge 133
- Persoonlijke ontwikkeling 136
- Ook hier gaat de zon onder 140
- Tussen schemering en dageraad 147

Verantwoording

Ten geleide

Op 22 October 2008 nam ik de boot van Enkhuizen naar Stavoren. Ik dacht: Wie schrijft, blijft. Voor ik de pijp uitga, maak ik deze boottocht om mijn verhalen aan mijn redactrice Jelma Knol te geven. Fotograaf stond klaar. Onderschrift: Bert Bakker geeft zijn verhalen terug aan Friesland. ‘Ten mei de dingen’ verscheen in 2009 bij De Friese Pers Boekerij. Een bundel verhalen. De vertaling was van Baukje Stavinga.

Ik droeg ‘Ten mei de Dingen’ op aan Jan Bert de Jong. Dat doe ik ook met deze versie in het Nederlands. Hij ging eind jaren zestig studeren in Amsterdam, maar hij zocht al gauw het avontuur in Friesland. Hij kocht een huisje in Harich en gaf de brui aan zijn studie. In de winter van 2007 stierf hij in Luxemburg, onder benarde omstandigheden, ver van zijn geliefde stek. Vlak voor zijn dood zochten de dichter Jan Chris Jansen en ik hem op. Ik had Jan Bert beloofd mijn Friese verhalen op te tekenen. Hij was zo ziek dat er haast geboden was. Daar ligt het begin van het eerste deel: ‘Gods zegen rust op deze akkers’.

Van 2 tot 12 juni 2010 verbleef ik in de schrijversark van Rink van der Velde. 2010 was het Rink van der Velde jaar. Daar schreef ik ‘Het vijfde deel’ een nieuwe aflevering van het feuilleton “Gods zegen rust op deze akkers’. Ik herlas daar de ‘Fuik’ van Van der Velde en ik schreef er een essay over: ‘Leed uit alle windstreken’. Deel twee, een intermezzo.

Met het derde deel, ‘Reisgenoten’, verlaat ik het Friese land. Op terugreis naar Amsterdam, reizen in Europa, vertrek naar verre landen. Of: avonturen in een ver verleden. Meestal met een metgezel, soms alleen en dan weer terug naar Gaasterland.

Bert Bakker
Amsterdam, juni 2011

Eerste Deel

Gods zegen rust op deze akkers

Het weiland

*Het lege weiland lag zich eindeloos te verwonderen
over het vanzelfsprekende van haar weidse aanwezigheid*

*Een horizontale vlakke van ontelbare halmpjes
glimlachte trillend van zilverlichte dauw en rijp*

*Hoog in de lucht riep een vlucht wilde ganzen
langs de slootkant zaten zwanen wit en stil bijeen*

*Maar er ging een aardedonkere worsteling verborgen
achter de norske tractorsporen in de bevroren modder*

Uit: Herfst in Harich

J.C. Jansen.

(Gedichtenbundel, uitgegeven in eigen beheer, 1995)

Warme stront

's Ochtends 9 uur. Ik liet mijn geweer zakken, klapte het open en haalde voor de zekerheid de twee patronen eruit. Ik liep over het pad naar de open weide Links de dijk. Daarachter zaten vermoeide eenden. Die zouden straks worden opgejaagd. In de verte zag ik de drijvers komen. Oane en Pier. Twee grijze auto's zo groot als lijkwagens stonden rechts aan het hek. Twee mannen in het veld, keurig in het pak alsof het zondag was. Ze hadden een kaart bij zich.

'Goeie,' zei ik.

'Koeien?' zei de een tegen de ander. 'In de wijde omtrek is geen koe te zien.' Ze keken weer op de kaart. In de auto's zaten nog twee mannen. Achter het stuur. Chauffeurs? Ik liep voorbij, herlaadde mijn geweer en klapte het dicht. Ik legde het op mijn linkerarm zodat de loop omhoog bleef. Ik draaide me om en keek nog een keer goed naar deze mannen en de auto's. Nederlandse nummerborden.

‘Ik geef u vijf tellen om u hier uit de voeten te maken,’ zei ik. Mijn geweer hield ik hoog. Achter me hoorde ik eenden opvliegen. Ik draaide me om, legde aan en haalde feilloos twee eenden neer. De hond kwam vliegensvlug te voorschijn om de buit te halen. Ik liet mijn geweer weer zakken, wipte de patronen eruit en herlaadde. Achter me hoorde ik zware portierdeuren dichtvallen. De auto’s reden weg.

Half tien. Tammie, het kooikershondje kwam als eerste met de buit aangehold. Speels en bruisend van levenslust. Goed getraind. Volop genietend van de jacht, lichtvoetig met een sierlijk wuivende staart. Vrolijke metgezel van Oane en al zijn huisgenoten. Pier en Oane kwamen aangelopen. Over mijn land, het land van de Heren van Althusius. Uitstervend ras, dat waren we, oude adel, niet rijk. Veel bezittingen, veel zorgen. Aan verkopen dachten de Heren nooit. Verkopen dat was voor handelaars. De jacht, dat was het leven, daar moest alles voor wijken. Beheerder, rentmeester, bewaker, zo zagen dezen Heren zichzelf.

De mannen waren tevreden. Ik kreeg complimenten: ‘Perfect geschoten meneer, twee keer raak. U bent in vorm.’

‘Wat doen die projectontwikkelaars op uw terrein?’ Vroeg Pier. Ik antwoordde: ‘Nieuw beleid. Elke gemeente wil hier uitbreiden: woningen, bedrijfsterreinen. Die plannen worden in elkaar geflanst. Dit gebied ligt ten westen van het dorp. Ideaal voor hun plannen. Het ligt iets hoger dan de weiden verderop. Ze willen hier villa’s aan de dijk en aan deze kant is een bedrijfsterrein gepland. Ik heb ze gezegd dat ik niet verkoop. Ze gaan ervan uit dat ik bijdraai.’

Projectontwikkelaars, daar draaide ik nooit voor bij. Geboefte. Na een onderonsje in de gemeenteraad stemden ze nog even officieel. Dan begonnen ze meestal direct met het bouwrijp maken of nog liever: met de verkoop van percelen. Die ontwikkelden plannen zoals koeien vlaaien schijten. Landje pik. Modern spel: eerst verkopen, dan bouwen. In de buurt van mijn landgoederen waren nog nooit zulke projecten gelukt. Er werd echter veel belang gehecht aan dit nieuwe

plan. Dat wilde zeggen, er viel veel te verdienen: voor raadsleden, voor de verkopers, voor de bouwers, de architecten. Het werd de laatste tijd steeds drukker.

‘Ik verkoop niet.’ Of liever: ‘Wij verkopen niet.’ Oane en Pier glimlachten: zo kenden ze me.

Waarom ze over mij spraken alsof ik in het meervoud bestond, wist ik niet. Ik was de laatst overgebleven heer. Mijn familie was hier weggegaan en ik had ze kunnen uitkopen. Helemaal ongelijk kon ik ze niet geven. Ik had het gevoel geen keuze te hebben. Er moest iemand zich met deze landgoederen in deze uithoek bemoeien. Ik bezat nog steeds een niet onaanzienlijk deel. Her en der bezat ik nog meer landgoederen. Die werden verpacht. We, mijn vrouw en ik, woonden in de Pauwenhof, een echte heerlijkheid, maar ook een modern verhuurbedrijfje. Kasteel te huur, voor bruiloften en partijen! Het geld moest ergens vandaan komen.

Het project van de ontwikkelaar was te omvangrijk en te lucratief. Er werden bedreigingen geuit. Het was goed dat Oane en Pier er waren.

Misschien spraken ze over mij als de ‘Heren’ omdat ik niet alleen land bezat, maar ook dat ik advocaat was. Er was geen bestemmingsplan in de maak of ik wist van. Mijn kennis ging verder dan de rechtbank hier of de Raad van State. Desnoods voerde ik processen tot in Straatsburg. Ze kenden me daar ‘als een sterk stilist, die met een goed gevoel voor timing, vecht voor elke boom, elke struik, voor elk doorkijkje en elk stukje horizon.’ Was ik boven een enkelvoudig personage van een streekroman uitgestegen? Telde dat misschien voor twee? De kracht van mijn pleidooien moest luid klinken. Hier in deze uithoek, zeker, maar ook ver weg in Europa. Dat deed ik niet alleen. Mijn vrouw, ook juriste, hielp. Spreken ze daarom over ons in meervoud?

We verzekerden de landgoederen van een ongerepte toekomst. Maar achter elk nors tractorspoor lag een worsteling verborgen.

De druk werd opgevoerd. Misschien zou dit project niet meer

met juristerij gestopt kunnen worden. Er kwamen meer bedreigingen en dat ze zo op ons terrein kwamen, betekende weinig goeds.

‘Waar het gros van de mensheid zich zoal mee bezig houdt, dat weet ik niet,’ zei Oane, ‘maar gelukkig zie ik zelden een mens hier bij de jachthut. En dat is maar goed ook. Want niemand heeft hier iets te zoeken.’ De jachthut was alleen lopend of met de fiets te bereiken. Ze stond aan de rand van mijn land. De jachthut werd bewoond door Oane en hij was jachtopziener, imker, kooiker, assistent van de Heren, bewaker van huis en erf. Al jaren. Oane de S, zo kwam ie voor in de politieverslagen. De ‘S’ stond voor stroper. Hij beheerde de eendenkooi. Samen met Tammie, het kooikerhondje. Zorgvuldig door Oane opgeleid. Al het boventallige wild, ongeacht welk seizoen, werd door Oane neergelegd. Hij kende het gebied als zijn broekzak. Oane was geen allemansvriend. Nieuwkomer Pier werd aanvankelijk met grote achterdocht besnuffeld. ‘Met een bijpassend gegrom.’ Zo reageerde hij, als een hond die het niet vertrouwde. Hij snauwde hem af alsof z’n nestgeur hem niet aanstond. Had hij iemand geaccepteerd, dan was er een vriendschap voor het leven gesloten. Hij was net als zijn hondje Tammie eigenlijk. Pier was door de ballotage. Pier was O.K..

Half elf. Opnieuw dreiging. Zo ging het: ‘Oane en ik lopen met een boog om het landgoed heen om opnieuw onder de wind te komen. Een half uurtje om. Als we door het bos gaan, komen we aan de rand van het landgoed. Daar staan bijgebouwen, schuren voor het gereedschap. De koeien staan nog binnen. De mestvaalt en verderop staat de jachthut. We hebben een goede kans nog eenden te treffen. Oane en ik lopen nu elk met een geweer en Pier maakt een rondtrekkende beweging om bij de hut te komen. Als er nog eenden zitten hebben we een goede kans en vrij gebied om te schieten. Op dat moment zien we één van de twee auto’s het terrein op rijden. Hij gaat in de richting één van de bijgebouwen.

We zagen de chauffeurs uitstappen. De twee andere mannen met de kaarten waren er niet bij. We hadden beiden onze geweren geladen. Veel woorden waren niet nodig. Eén van de mannen draagt een jerrycan. We liepen langs de auto. Misschien spraken ze over mij in tweetallen, maar met Oane telden we voor vier. De scène was ons meteen duidelijk. We snijden ze de pas af ,vlak voor de mestvaalt. Ik zei: ‘Uw bazen hadden vijf tellen om zich uit de voeten te maken. Die tijd is verstreken.’ De chauffeurs hadden koele blikken zoals acteurs die hebben in moderne misdaadfilms. Oane en ik traden meer op zoals je dat ziet in cowboyfilms. Acteurs in verschillende films.

Op dat moment zagen we Pier onopgemerkt achter de mannen te voorschijn komen. Zij hadden niets in de gaten. Waren onder de indruk van onze dubbelloops geweren? Hij knielde achter één van de mannen en Oane duwt de man zo over hem heen de mestvaalt in. De aarzeling van de andere man gaf mij precies genoeg tijd voor een duw. Hij viel zijdelings in de koeienstront. We hielden ze onder schot totdat ze er helemaal onder zatten.

‘Draaien, liggen blijven, handen op de rug’, riep Oane dreigend. Ze kregen boeien om. De mannen werden op de mestkar geladen en met de trekker naar het gemeentehuis gereden. Daar werden ze zonder veel commentaar overgedragen. De villa’s en het bedrijventerrein zijn er nooit gekomen.

‘De geur van mest gemengd met stro, ruik je hier overal. Geen verzuurde troep, maar warme en dampende stront. Dat moet zo blijven.’ Wie dat zei weet ik niet meer, maar het zou mij niet verbazen als dat de Alwetende Toeschouwer was.

‘Westerns doen het hier beter dan die moderne politieseries.’ Dat zei ik zelf.

Avond

*Ik ben een glas
en word leeg weggezet
ik ben een sigaret
en word halverwege uitgedrukt
ik ben een woord
en wordt niet goed begrepen
ik ben een hand die rust in een schoot
ik ben een kaars
en wacht op de ochtend*

Uit:
Herfst in Harich
gedichten
J.C. Jansen.

Opgegeven in West

Flarden, beelden, schimmen. Meer niet, geen verband. Alleen, uit zijn laatste jaren. 28 jaar was hij nu. Hij zweefde tussen leven en dood. Hoelang al? Zo stram als een oude man en overal pijn. Afgeleefd. De eigenaar van de oude jachthut had zich over hem ontfermd. Die vond het nog geen tijd voor antibiotica.

‘Morgen gaat het beter,’ zei Oane kortaf. ‘Geen dokter. Het beste is om zoveel mogelijk op eigen kracht te genezen.’

Piet lag in het donker achter op een veldbed. Als hij Oane zo zag bij het schijnsel van de olielamp leek het wel of hij zich in een schilderij bevond. Aardappeleters, donker. De jachthut rook bedompt en muf. Rook van de potkachel. Een schamel onderkomen uit een vorige eeuw. Een hondje lag naast hem. Speciaal afgericht voor de eendenjacht. Het leek wel of het hondje de gebeurtenissen feilloos aanvoelde. Erop of eronder. Heel modern, helpers weg. Een jachthut als afkickcentrum. Oane en Tammie waren voor hem het symbool van het vrije

leven. Een leven zonder dwang. Oane verving alles wat hij ooit had gemist of was misgelopen. Zorgzaamheid, vriendschap, begrip. Hij zocht het niet meer, hij kreeg het zomaar cadeau.

Nog niet zo lang geleden. Een beeld: 'Ik kom bij hem op bezoek. Eigenlijk, kwam ik kijken of er iets te ratsen viel. Witte Willem is er. Oude vrienden, mannen van het land. Gezonde goed doorbloede koppen van het buitenleven en de sterke drank. Oplettend, zoals mannen van die leeftijd dat kunnen zijn. Voorzichtig, niet éénkennig. Vriendelijk. Ik weet mij geen houding te geven en ik ken Willem nog niet. Ook een stroper, cafébaas. Ik zet de fles whisky aan de mond en laat de helft ervan naar binnen lopen. Ik ga bijna onderuit, maar door de amfetamine blijf ik op de been. Ik wankel even, maar ik blijf staan. Gelach van twee heren.'

Het was een wonderbaarlijk moment. En hij begon mee te lachen. Daar dankte hij nu de bijnaam 'Pier Perfect' aan. Oane deed nog meer dan hem een bijnaam geven. Die doorzag het tafereel. Hij met die fles en z'n knikkende knieën. Een situatie doorzien, zoals een jager dat kan en die weet wat een hert in doodsnood doet.

Een doodzieke junk, dat was hij. Een spartelende pier op zoek naar een plek om weg te kruipen. Lag daarom zijn hond zo rustig bij hem? Was hij toen al gevelde? Flarden, beelden, schimmen. Hij moest afkicken. Het was al zo vaak niet gelukt.

Alweer een beeld. Uit een politierapport waarin hij de hoofdrol speelde: *'De politie hield op zaterdag 26 november rond 11.00 uur aan de Vuurdoornlaan een jonge man van 28 jaar aan. Deze werd verdacht van diefstal bij aldaar gevestigde apotheek. De apotheek werd schoongemaakt nadat een brand in het winkelcentrum voor roet en vuil had gezorgd. De oorzaken van deze brand zijn nog niet opgehelderd. De 28-jarige liep de zaak binnen waarvan de deuren openstonden en nam daar twee plastic tassen met diverse medicijnen weg. De tassen verborg hij in de struiken. De verdachte is aan het begin van dinsdagmiddag 29 november weer op vrije voeten gesteld.'*